

SLOVENSKI PREVODI LITERARNIH DEL PRISELJENSKIH AVTORJEV PO LETU 1990

Maruša Mugerli*

COBISS 1.01

IZVLEČEK

Slovenski prevodi literarnih del priseljenskih avtorjev po letu 1990

Uvodnemu delu članka, v katerem se avtorica ukvarja z vprašanjem priseljavanja in kulturnega udejstvovanja priseljencev v Sloveniji, sledi oznaka t.i. priseljenskih književnosti – književnosti priseljencev in njihove umestitve v slovenski literarni sistem. Sledijo teze različnih prevajalskih teorij, ki jih avtorica skuša prenesti na področje problematike prevajanja književnosti priseljencev. Osrednji del prispevka predstavlja pregled knjižnih prevodov literarnih del priseljencev v slovenščino po letu 1990.

KLJUČNE BESEDE: Slovenija, priseljenci, književno delo priseljencev, obseg nacionalne književnosti, dvokulturnost, literarni prevod, prevajanje v slovenščino, prevajanje kultur

ABSTRACT

Slovenian translations of literary works by immigrant authors after the year 1990

The first part of the article that deals with the problems of immigration and cultural activity of immigrants in Slovenia is followed by the description of the so-called immigrant literatures – the literatures of immigrants and the installation of these literatures into the Slovenian literary system. The author tries to transmit different translation theories to the field of problems connected with the translation of the immigrant literatures. The main part of the article represents a review of Slovenian translations of literary works by immigrant authors after the year 1990.

KEY WORDS: Slovenia, immigrants, literary work by immigrant authors, volume of national literature, bicultural valence, literary translation, Slovenian translations, translation of cultures

UVOD

Globalizacijski tokovi in priseljavanje so korenito spremenili sestavo evropskih držav. Vprašanje sodelovanja med kulturami, med pripadniki nacionalne večine in pripadniki manjšinskih in priseljenskih kultur je danes eno temeljnih vprašanj. Na podlagi popisov prebivalstva po drugi svetovni vojni ugotovljamo, da lahko tudi v Sloveniji

* Diplomirana nemčistka in literarna komparativistka na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani.
E- pošta: marusamugerli@yahoo.com

govorimo o etnični pluralnosti. Na to so vplivale predvsem migracije znotraj jugoslovanske države. V drugi polovici 50. let se je zaključilo obdobje, ko je bila Slovenija izrazito emigracijska država. V drugi polovici 70. let se je začel obraten proces zelo intenzivne imigracije, priseljevanja, predvsem iz nekdanjih jugoslovanskih republik. Selitve na območju Slovenije in tudi na širšem območju celotne nekdanje Jugoslavije so pripeljale do velike prepletenosti nekdanjih jugoslovanskih republik in prebivalcev le-teh ter do vse prej kot preproste priseljske strukture. Ob popisu prebivalstva leta 1971 se je za Slovence opredelilo 94,03 % ljudi, leta 1981 90,52 %, leta 1991 je odstotek padel na 87.84 %. (*Položaj in status pripadnikov narodov nekdanje Jugoslavije v Republiki Sloveniji*: 57) Leta 2002 se je delež prebivalcev, ki se niso opredelili za Slovence, povzpел na 17 %. Največje skupine priseljencev predstavljajo Srbi, Hrvati, Bošnjaki, Muslimani in Bosanci, sledijo Albanci, Makedonci in Jugoslovani. 6,4 % vprašanih se ni opredelilo za nobeno od narodnosti ali pa na vprašanje sploh ni odgovorilo. Priseljenci, ki so prišli iz republik nekdanje Jugoslavije, predstavljajo 90 % vseh priseljencev. (*Žitnik 2004*: 224) Priseljenci, ki so v Slovenijo prišli iz drugih delov Evrope in sveta, predstavljajo veliko manjši delež. V Slovenijo se je največ oseb priselilo iz držav, v katere so Slovenci odhajali na začasno delo (iz Nemčije, Avstrije, Italije). Skupno se je iz držav Evropske unije v Slovenijo priselilo 3000 oseb. Povečalo se je tudi število priseljencev iz držav, nastalih na ozemlju nekdanje Sovjetske zveze. (*Urejanje problematike šolanja otrok priseljencev*: 4) Vsekakor je prebivalstvena struktura Slovenije večnarodnostna. Pričakujemo lahko, da se bo zaradi vstopa Slovenije v EU in 'odprtih meja' trend priseljevanja še povečal in razširil.

Med priseljenci, ki živijo v Sloveniji, so tudi številni 'tujci'¹ umetniki in kulturniki, ki ustvarjajo na zelo različnih področjih. Nekateri so ustvarjali že pred prihodom v Slovenijo in so se morali po prihodu prilagoditi novemu okolju, drugi so z ustvarjanjem začeli šele po prihodu v novo okolje in stiku z novo kulturo. Ob tem so naleteli na mnoge težave, povezane z novim okoljem, družbo, kulturo, jezikom. Nekateri, ki so ustvarjali že v svoji prejšnji domovini, se tam že uveljavili in morda že od prej dobro poznali slovensko kulturo in družbo, so razmeroma hitro prestopili iz izvirnega v zanje nov – slovenski kulturni prostor, drugi so na svoji poti naleteli na mnoge ovire.

Naloga priseljskih držav, tudi Slovenije, je ohranjanje in razvoj posebnih 'nevečinskih' kulturnih identitet in s tem ohranjanje kulturne raznovrstnosti in razno-

¹ V zadnjih letih se pod vplivom politične retorike priseljence vse pogosteje označuje kot tujce, toda vedeti moramo, da ima večina priseljencev slovensko državljanstvo in da svojih sodržavljanov nikakor ne moremo obravnavati kot tujce. Poleg tega se je večina priseljencev iz drugih delov nekdanje Jugoslavije naselila v Sloveniji že v 70. letih, kar pomeni, da so tudi njihove kulture prisotne v slovenskem prostoru že vsaj tri desetletja in so tako že dodobra postale sestavni del slovenske nacionalne kulture. Tudi zaradi močne zastopanosti posameznih priseljskih narodnosti v Sloveniji bi bilo, denimo, o srbski, hrvaški, bošnjaški kulturi (in jeziku) nesmiselno govoriti kot o tujih kulturah in jezikih v slovenskem prostoru. O tujih kulturah v Sloveniji bi morda lahko govorili v primeru japonskih priseljencev, ki jih je štirideset, slovenskih Srbov pa je tisočkrat več in njihova kultura državljanom slovenskega izvora nikakor ni tuja.

likosti. Eden od pomembnih načinov pomoči oziroma kulturne politike je vsekakor (so)financiranje. V skladu z načelom enakih možnosti, nediskriminacije in podpore kulturni raznovrstnosti se kulturna ustvarjalnost pripadnikov manjšin in priseljencev obravnava v okviru splošnih kulturno-umetniških programov Ministrstva za kulturo. Njihovi predlogi so vključeni v programe sofinanciranja, če izpolnjujejo vse kriterije in pogoje. (Čurin: 240) Zaradi neenakega izhodiščnega položaja manjšinskih in priseljenskih etničnih skupin ter zaradi uveljavljanja načela enakih možnosti za sodelovanje v slovenskem kulturnem življenju je bil na Ministrstvu za kulturo ustanovljen poseben program, namenjen skrbi za kulturne dejavnosti italijanske in madžarske narodne skupnosti, romske skupnosti, drugih manjšinskih skupnosti in priseljencev oziroma skrbi za kulturno raznolikost. (Čurin: 238, 239) Med cilji kulturne politike v letu 2005 je navedeno spodbujanje kulturne dejavnosti in še posebej kulturne ustvarjalnosti manjšinskih skupnosti in priseljencev ter integracija njihovega kulturnega snovanja v skupni kulturni prostor Republike Slovenije kakor tudi spodbujanje kulturne dejavnosti v jezikih pripadnikov manjšinskih etničnih skupnosti. (*Načela, cilji, kriteriji ter posebni ukrepi...*: 1) Podatki za leto 2005 kažejo, da je bilo italijanski narodni skupnosti namenjenih 47 milijonov tolarjev, madžarski 77, romski 14, za preostale manjšinske etnične skupnosti pa 20 milijonov tolarjev. (Škerl 2005: 11)

V primeru priseljencev in t.i. drugih etničnih manjšin gre za skupnosti, ki so organizirane kot društva ali zveze, v katere se posamezniki vključujejo, da ohranijo svojo posebno kulturno identiteto in tako prispevajo h kulturni raznolikosti. Poleg skrbi za ohranjanje jezika, kulture in kulturne tradicije svojih članov pripravljajo tudi dokaj odmevne prireditve za širšo javnost, s katerimi po eni strani opozarjajo nase, po drugi pa bogatijo slovenski kulturni prostor. (Drljepan 2002: 1) Na tem mestu je potrebno omeniti Javni sklad RS za kulturne dejavnosti (v nadaljevanju JSKD), ki je doslej v svoje programe integriral predvsem redno ljubiteljsko kulturno delovanje in ljubiteljske prireditve drugih manjšinskih skupnosti in priseljencev. JSKD že dolga leta močno spodbuja predvsem književno ustvarjanje priseljencev v Sloveniji, saj že od leta 1979 prireja srečanja literatov drugih narodov in narodnosti, ki od leta 2003 potekajo pod imenom Sosed tvojega brega. JSKD že od leta 1994 izdaja tudi revijo *Paralele*, katere osnovni namen je promocija vseh segmentov kulture s poudarkom na kulturi predstavnikov drugih narodov, ki živijo v Sloveniji. Revija si že od začetkov izhajanja prizadeva, da bi bila multikulturna in odprta za predstavitve znanih in manj znanih kulturnih ustvarjalcev. (*Paralele 2*: 1) Revija je (vsaj v zadnjih letih) pravzaprav zbornik izbranih literarnih besedil, ki prispejo na razpis in so objavljena v slovenskem prevodu, kar jih približa tudi širši slovenski javnosti. Vloga JSKD je vsekakor zelo pomembna, saj velikemu številu ustvarjalcev pravzaprav omogoči vstop v slovenski literarni in kulturni prostor, ki je sam po sebi težaven za vse ustvarjalce, še posebno pa za tiste, ki prihajajo iz drugih okolij in/ali celo pišejo v drugem jeziku.

KNJIŽEVNOST PRISELJENCEV V SLOVENIJI

Takoimenovane priseljske književnosti oziroma književnosti priseljencev, tudi manjšinske književnosti, navkljub svojemu obstoju v slovenskem kulturnem in literarnem prostoru doslej niso bile pogosto problematizirane oziroma niso doživele znanstvenokritičnih obravnav in niso bile pojmovane kot (poseben) del literarnega sistema. Medtem se je izkazalo, da sta oznaki priseljska in manjšinska književnost v okoljih, kjer ji (ma) je bila posvečena veliko večja pozornost, že davno preseženi, saj sta se izkazali za nezadostni in sta poleg tega s seboj nosili negativne konotacije. V literarni vedi se tako pojavljajo in vse bolj uveljavljajo novi pojmi, kot so interkulturalna, multikulturalna, medkulturalna, večkulturalna, transnacionalna, hibridna književnost, ki so odgovor na spremembe, ki se kot posledice globalizacije zrcalijo v t.i. nacionalnih kulturah in književnostih. Vse pogostejši so tudi pozivi po redefiniciji pojma nacionalna književnost, ki jo v ožjem, uveljavljenem pomenu prvenstveno določa jezik. Nacionalnofilološki model preučevanja se danes zaradi polifonije in pluralnosti literarnih sistemov izkazuje kot nezadosten. Prav transnacionalne 'zgodbe' migrantov bi po mnenju Bhabhe lahko postale področja svetovne književnosti, ki se ne bi osredotočala na posamezne nacionalne književnosti, njen predmet tudi ne bi bila univerzalna kultura, ampak predvsem socialni in kulturni premiki, ki določajo sodobno družbo. Koncepti homogenih nacionalnih kultur, sporazumno ali stično prenašanje zgodovinskih tradicij, povezane etnične skupnosti ter kulturne primerjave so se znašle v procesu redefinicije. (Bhabha 1994: 5, 12)

Literarna zgodovina je tako postavljena v okvir širše socialne zgodovine, ki priseljsko književnost obravnava s širšega sociološkega vidika. Raziskovanje priseljske književnosti je večinoma interdisciplinarno, saj vase vključuje različne teorije, kot so 'critical literacy', sociologija književnosti, kulturologija, analiza diskurza, recepcijska estetika... T.i. dvokulturalna književnost je odsev dveh kultur, 'prvotne' in 'nove', saj s seboj prinaša izkušnje – podobe in občutja iz drugih, drugačnih kulturnih okolij. Pri nas je bilo vprašanje obsega/meja nacionalne književnosti aktualizirano zlasti pri obravnavanju regionalne književnosti na jezikovno mešanih območjih ter pri obravnavi dvojezičnih ali tujejezičnih zamejskih in izseljenskih piscev. (Žitnik 2002a: 164) Zaradi pojava literarnega povratništva – vrnitve in vključitve slovenske izseljenske književnosti v matični prostor po letu 1991 – je postalo vprašanje meja slovenske nacionalne književnosti še aktualnejše. Tezo o dvonacionalnosti izseljenske književnosti je pri nas uvedel Janez Stanonik. Izseljenska književna dela sodijo v kulturo dveh narodov, in če na to gledamo z obratne perspektive Slovenije kot priseljske države, je tudi književnost priseljencev dvonacionalna in je zato ne glede na to, v katerem jeziku je napisana, del slovenske kulture. Zdi se, da je zaradi jezika prav književnost najbolj specifični in obenem najbolj težavni segment kulturnega ustvarjanja priseljencev. Podobe, nejezikovni segmenti kulture, ki ne potrebujejo jezikovnega pretvarjanja/prevajanja, lažje prehajajo kulturne in jezikovne meje (Grosman 2004: 27), medtem ko je za književnost, umetnost, ki je utemeljena v jeziku, prevod nujen pogoj za prehod v drugo kulturo.

Književno delo priseljencev bi lahko razdelili v dve skupini: v prvi so literarna dela, ki so jih priseljski avtorji ustvarili v izvornem jeziku, v drugi skupini pa so dela, ki so jih avtorji ustvarili v slovenščini. Prav pisanje in izdajanje 'priseljske književnosti' v jeziku priseljske države je po mnenju nekaterih eden prvih znakov, da je priseljska skupina pripravljena na sodelovanje in dialog z večinskim narodom. To je navadno tudi trenutek, v katerem književnost priseljencev ni več označena kot 'priseljska', temveč kot 'domača'. Naj tu omenim primer sarajevskega pesnika Josipa Ostija, ki je s zbirko *Kraški narcis* iz leta 1999, ki je njegova prva pesniška zbirka v slovenščini, 'postal slovenski pesnik'. Ob tem velja poudariti že omenjene zahteve po redefiniciji pojma nacionalna književnost. Nacionalno književnost v ožjem, uveljavljenem pomenu prvenstveno določa jezik, toda izhajajoč iz že omenjene teze, da je književnost priseljencev dvokulturna, se pojavlja potreba po razširitvi pojma. Priseljenci prve generacije so zelo redko dvojezični in navadno ne pišejo v slovenščini. Sodobna 'priseljska' država bi morala zato vzporedno z enakimi možnostmi za obstoj etničnih kulturnih dejavnosti v materinščini zagotavljati tudi večjo prehodnost med sokulturami (manjšinskimi, priseljskimi in večinsko) predvsem z vrednotenjem in prevajanjem ter jih na ta način sprejeti v svoje večinske jezike. (Žitnik 2002b: 129, 131)

Problem vključevanja (tudi prevajanja, vrednotenja) drugih kultur – v tem primeru priseljskih književnosti – je povezan s kulturno politiko določene države, uredniško politiko posameznih založb, poslušom in zanimanjem občinstva, medijev... Na tem mestu se lahko navežemo na t.i. sistemske in empirične obravnave literature,² za katere je značilna težnja po vključitvi literature v širše družbene kontekste – obravnavi celote 'literarnega področja' in njegovih vpetosti v socialno interakcijo. Tu gre za nekakšen obrat od teksta k literarnemu sistemu, literarna veda pa tako prehaja v interdisciplinarno družbeno vedo. (Dović 2004: 17, 215) Polisistemska teorija izraelskega teoretika Itamarja Even-Zoharja poskuša zajeti in razložiti literaturo v njenem najširšem kontekstu kot integralni dejavnik družbe in vase ne vključuje le avtorja, dela in bralca, temveč tudi institucijo, trg in repertoar. T.i. institucija vključuje avtorje, kritike, založbe in časopise, skupine dominantnih avtorjev, pa tudi državne ustanove – akademije, ministrstva, šole in medije. (Dović 2003: 75, 76, 78) Po navedbah razpisa za leto 2005 bo Ministrstvo za kulturo na področju izdajateljske in založniške dejavnosti in posledično na področju književne ustvarjalnosti priseljencev v Sloveniji podprlo predvsem revije in časopise v maternem jeziku, ki obravnavajo izvirne in prevodne

² Med te spadajo empirična literarna znanost, katere predmet ni le tekst, ampak tudi proizvajanje, posredovanje, sprejemanje in obdelovanje tekstov; teorija literarne institucije, ki literaturo razume kot polje, v katerem se realizira vse literarno izkustvo (tehnično-organizacijska infrastruktura, institucije, tehnologije reproduciranja, ekonomika in trženje produktov, promocija, vrednotenje – nagrade, kritike, sejmi ter na drugi strani imaginativno-ustvarjalni pol); polisistemska teorija, ki literaturo razume kot kompleksno celoto sistemov, raziskuje pa predvsem mednarodne povezave nacionalnih literarnih sistemov in osrednjo vlogo prevoda v komunikacijskih mehanizmi literarnih stikov; teorija sistema pisanega teksta, ki pozornost usmerja na vprašanja produkcije, distribucije, komunikacije/ohranjanja ter na aplikativni ravni med drugim omogoča preučevanje uredniških praks; teorija literarnega polja ter teorija literature kot sistema. (Dović 2004: 16, 17)

leposlovne, esejistične in kritiške prispevke o leposlovju, umetnosti in kulturi, izvorna leposlovna esejistična in kritiška dela v maternem jeziku, dvojezična in poljudnoznanstvena leposlovna dela. (*Načela, cilji, kriteriji ter posebni ukrepi...: 7*) Ker književnemu delu priseljencev v Sloveniji doslej ni bilo namenjeno veliko pozornosti, ne poznamo podatkov o tem, koliko je med priseljenci avtorjev, ki ustvarjajo in objavljajo svoja dela. To pa seveda ne pomeni, da 'priseljenske književnosti' v Sloveniji ne obstajajo. Veliko priseljencev, ki živijo pri nas, redno objavlja v različnih revijah ter izdaja svoja književna dela, bodisi v samozaložbi, bodisi so njihovi založniki različna društva, njihova dela pa izhajajo tudi pri večjih in pomembnejših založbah. Zaradi nezavedanja in nepoznavanja problematike pa ta dela razen redkih izjem ostajajo na obrobju in niso deležna širših odmevov v publicistiki, literarni kritiki in običajno ne postanejo del slovenske literarne zgodovine. Književno delo drugih narodov in narodnosti, ki živijo pri nas, je del slovenske kulturne zakladnice, vendar pa bo Slovenija kot priseljenska dežela vse svoje priseljenske kulture absorbirala šele, ko jim bo omogočen enakopraven razvoj v materinščini in ko bodo s pomočjo vrednotenja in prevajanja sprejete tudi v večinski jezik. (Žitnik 2002b 131) Na tem mestu je potrebno poudariti, da ustanavljanje posebnih društev, založb, ustanavljanje in izdajanje posebnih revij in publikacij, izvajanje posebnih razpisov, natečajev, ki so namenjeni priseljencem oziroma njihovem ustvarjanju, po eni strani njihovo kulturno ustvarjanje spodbuja, po drugi strani pa se je v mnogih državah izkazalo, da tako omejevanje in ločevanje ustvarjanja priseljencev pripelje do marginalizacije njihove kulture, namesto da bi pripeljalo do sožitja med različnimi kulturami, medsebojnega razumevanja in izmenjave kulturnih vrednot. Prav književnost priseljencev bolj kot katerakoli druga izpolnjuje tudi družbeno funkcijo, saj predstavlja dialog med različnimi kulturami.

PREVAJANJE KNJIŽEVNOSTI PRISELJENCEV

Velika večina priseljencev predvsem prve generacije ni dvojezičnih ali vsaj ne do take stopnje, da bi slovenščina postala jezik njihovega književnega ustvarjanja. Ti ustvarjalci pišejo v svoji materinščini, torej v jezikih, ki v Sloveniji pravzaprav neupravičeno veljajo za 'tuje' jezike, saj predstavljajo materinščino šestine Slovencev. Omenila sem že tezo o dvonacionalnosti oziroma dvokulturnosti priseljenske književnosti in poudarila preizpraševanje in dvom o jeziku kot glavnem kriteriju za pripadnost določeni nacionalni književnosti. Književnost priseljencev je po eni strani res del dveh kultur – izvorne in ciljne, po drugi strani pa se velikokrat znajde 'nekje vmes', v vmesnem prostoru med kulturama in pravzaprav ne pripada ne eni ne drugi (na tem mestu naj opozorim na dolgoletno izključevanje književnosti slovenskih izseljencev iz t.i. slovenske književnosti). Identiteta priseljencev je obenem pluralna in parcialna. Včasih se počutijo, kot da so del dveh kultur, drugič, da so nekje vmes. (Rushdie 1991: 15) Eden od vzrokov za tak položaj njihove književnosti je nedvomno prav problem njenega neprevajanja.

Vsaka država in vsaka kultura razvija svoje kriterije in strategije, ki so odločilni za izbor književnih del, ki se jih bo prevedlo iz tujega v domač jezik. Na odločanje, katero delo se bo prevedlo, vpliva več zunanjih dejavnikov: družbena in kulturna potreba po prevodu, kulturna politika, založniške možnosti za izdajo prevoda in knjigotrški interes, literarni kanon ciljne književnosti, ideološke ovire oziroma spodbude. Na prevod vplivajo tudi bralci, seveda posredno (preko prevajalca in založnika) s svojimi žanrskimi, oblikovnimi, vsebinskimi pričakovanji, literarno razgledanostjo in vrednotami. Književni prevod je po mnenju mnogih najpomembnejši dejavnik medsebojnega vplivanja med narodnimi književnostmi. Prevajanje ima po eni strani ključno vlogo pri kristalizaciji nacionalnih kultur, po drugi strani pa načela izbora nikoli niso neodvisna od domačih sistemov ciljne literature. (Kocijančič Pokorn 2003: 172) Prevodna literatura predstavlja pomemben del literarnega polisistema in dejavno sodeluje pri njegovem oblikovanju. T.i. deskriptivna teorija prevajanja pod mentorstvom Itamarja Even-Zoharja in Gideona Touryja se ukvarja z vrednotenjem vloge prevodov pri izoblikovanju določene kulturne identitete in poudarja družbeno pomembnost prevajanja. André Lefevere kot predstavnik t.i. kulturološke smeri prevajanja pa v svojih delih zelo poudarja pomen proučevanja sistema moči v določeni družbi in njegovega vpliva na prevode, saj se na prevajalca izvaja ideološki pritisk, obenem pa lahko tudi prevajalec sam vpliva na intelektualno okolje, v katerem deluje. Z drugo pomembno predstavnico kulturološke smeri v prevajanju Susan Bassnett sta poleg tega ugotavljala, kako literarni prevodi tvorijo kanon in izročila v ciljni kulturi, ter poudarjala ideološko in družbeno-kulturno pogojenost prevodov. (Kocijančič Pokorn 2003: 189, 190)

Prevod že dolgo ni pojmovan zgolj kot jezikovni prenos iz izvirnega v ciljni jezik, ampak je razumljen širše kot prenos iz ene kulture v drugo, se pravi medkulturni prenos. Nekateri teoretiki književni prevod opredeljujejo kot ponovno pisanje za drugo kulturo. (Grosman 2004: 70) V povezavi s prevajanjem književnosti priseljencev se tu odpirajo popolnoma nova vprašanja. Poudarjanje tesne povezanosti jezika in kulture oziroma jezika in v njem vsebovanega pojmovanja realnosti ter poudarjanje pomena jezika za ohranjanje kulture ter jezikovne identitete odpirata nove poglede na načelo o temeljni pravici vsake etnične skupnosti do svoje posebne kulture in jezika. (Grosman 2004: 21) Toda ker pripada književnost priseljencev dvema kulturama, smo pri prevajanju le-te postavljeni v pravzaprav paradoksalno situacijo, saj književnost priseljencev predstavlja obenem izvorno in ciljno kulturo – tisto, v katero prevajalec pravzaprav prevaja – in kaže značilnosti obeh. Tu se na nek način lahko navežemo na t.i. postkolonialne teorije prevajanja, seveda če jih razumemo v širšem pomenu kot proučevanje vseh kultur oziroma družb in njihovih odnosov do ostalih kultur. Prevod ima izjemno velik vpliv na dojetje in sprejetje drugih kultur in posledično igra pomembno vlogo pri etnični diskriminaciji, geopolitičnih sporih, kolonializmu, vojni. (Kocijančič Pokorn 2003: 250) Prevajanje manjšinskih književnosti v večinski jezik je zato bistven dejavnik pri uspešni integraciji manjšinskih jezikov in kultur v skupno kulturo mnogoetnične družbe. Prevod kot medkulturni prenos dobiva v primeru književnosti priseljencev nov pomen, saj imamo v eni kulturi opraviti z dvema,

se pravi z nekakšnim kulturnim hibridom. Vloga sprejemanja in prenosa – prevoda ni pomembna samo za izbiro in recepcijo književnosti priseljencev, ampak obenem vzpostavlja nov literarni sistem. Zdi se, da književnost priseljencev izpolnjuje tri vloge – obenem predstavlja 'tujo', drugo kulturo in domačo, avtohtono in poleg tega predstavlja samo sebe kot tretji tip književnosti oziroma kulture.

SLOVENSKI PREVODI LITERARNIH DEL PRISELJENSKIH AVTORJEV PO LETU 1990

Večina priseljskih avtorjev, ki literarno ustvarjajo v Sloveniji, prihaja iz republik nekdanje Jugoslavije. Nekateri med njimi ustvarjajo v slovenščini, drugi pišejo v materinščini in dela izdajajo bodisi v svoji nekdanji domovini bodisi v Sloveniji v slovenskem prevodu, nekaterim uspe isto delo izdati v dveh državah.

Med najboljše in najbolj priznane avtorje, ki so se priselili v Slovenijo, nedvomno spada pesnik, pisatelj, esejist, prevajalec in kritik JOSIP OSTI. Rodil se je leta 1945 v Sarajevu, kjer je na Filozofski fakulteti diplomiral iz jugoslovanskih književnosti in srbohrvaškega jezika. Velja za enega najboljših in najplodovitejših prevajalcev slovenske književnosti. V Slovenijo se je priselil konec osemdesetih, zadnja leta pa piše tudi v slovenščini.³ V slovenskem prevodu je doslej izšlo pet njegovih del: pesniške zbirke *Barbara in barbar* (Maribor: Obzorja, zbirka Znamenja, 1990), *Sarajevska knjiga mrtvih* (Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1993), *Salomonov pečat* (Ljubljana: Mihelač, Društvo slovenskih pisateljev, zbirka Vilenica, 1995) – prevajalec vseh treh je Jure Potokar; Lela B. Njatin je prevedla zbirko kratke proze *Izginula ledena čarovnija* (Ljubljana: Cankarjeva založba, zbirka Nova Evropa, 1998), Boris A. Novak pa je prevedel Ostijevo knjigo pesmi za otroke *Ljubezensko dvorišče* (Maribor: Obzorja, zbirka Mlada Obzorja, 1993). Naj poudarim, da sta zbirki *Sarajevska knjiga mrtvih* in *Salomonov pečat* izšli v dvojezičnih izdajah (se pravi v bosanskem in slovenskem jeziku). V spremni besedi k prvi je zapisano, da je izšla v dveh jezikih zaradi spoštovanja do izvirne pesniške besede Josipa Ostija ter z namenom, da bi jo na ta način približali ne le slovenskim bralcem, temveč tudi številnim beguncem iz Bosne in Hercegovine, ki naj bi v tragičnih, a vendarle vitalnih in vseskozi humanističnih sporočilih Ostijevih pesmi prepoznali svojo življenjsko usodo. (Novak 1999: 198)

Zdi se, da so dvojezične izdaje v primeru priseljskih avtorjev nujne tudi zaradi že omenjene dvokulturnosti. Ker njihova literarna dela spadajo v dve kulturi, je obenem prav, da so obema kulturama oziroma njunim bralcem tudi dostopne. V dvojezičnih izdajah so izšla tudi dela nekaterih drugih priseljskih avtorjev v Sloveniji. Prav tako iz Bosne prihaja avtorica SARA MEMIĆ. Rodila se je v Banjaluki, v Slovenijo pa je

³ Doslej je poleg objav v revijah izdal pet del, ki jih je napisal v slovenščini: pesniški zbirki *Kraški narcis* (1999) in *Veronikin prt* (2003), zbirko kratke proze *Učitelj ljubezni* (2003), zbirko *Večnost trenutka* (2003) ter pesniško zbirko *Rosa mystica: med belimi in črnimi lilijami* (2005).

prišla leta 1992. V Sloveniji je izšla njena dvojezična zbirka *Svetlobna reka – Svjetlosna rijeka* (Novo mesto: Titra, 2002), slovenski prevod je delo Jadranke Matić Zupančič, ki je obenem avtorica dodatnega besedila. Dve dvojezični pesniški zbirki je v Sloveniji izdal tudi RADE VUČKOVAC, ki se je rodil leta 1967 v vasi Veriči pri Banjaluki. Od leta 1985 živi in dela v Sloveniji. Književnost, posebej poezija, ga je zanimala že v osnovni in srednji šoli, pisanju pa se je aktivneje posvetil po letu 1983. Priznani kritik in književnik Zoran Gluščević iz Beograda je Vučkovačevo poezijo uvrstil v zbirko književnih del pesnikov in pisateljev, ki živijo v Sloveniji in pišejo v srbskem jeziku, *Panorama srpske književne reči*, ki jo je leta 2001 izdalo Društvo Srpska zajednica iz Ljubljane. V Sloveniji sta izšli dve njegovi deli, in sicer *Ranjeni pločnici: pjesme – Ranjeni pločnici: pesmi* (Šentjur: Literarno društvo, 2000) v prevodu Ismeta Bekrića, ki je napisal tudi dodatno besedilo k zbirki, in *Kameni prsti: pjesme – Kamniti prsti: pesmi* (Šentjur: Literarno društvo, 2002); delo je prevedel Rado Palir, avtor dodatnega besedila pa je Zoran Gluščević.

SENADA SMAJIĆ se je rodila leta 1957 v Bosni in Hercegovini. Leta 1986 se je preselila v Slovenijo. Piše od osnovne šole, objavljala je v lokalnih listih, v *Zumu* in *Zum Reporterju*. Sodeluje v reviji *Paralele* in *Locutio on-line*. Svoje pesmi sama prevaja v slovenščino. V Sloveniji je izšla njena dvojezična zbirka *Kroz život – Skozi življenje* (Maribor: Mariborska literarna družba, zbirka Oglej, 2001); spremno besedilo je delo ISMETA BEKRIĆA, ki je tudi sam književnik, prevajalec in novinar. Rodil se je leta 1943 v Banjaluki, sedaj živi v Ilirski Bistrici v Sloveniji. Objavil je številna dela v bosanskem jeziku, med njimi *Jutro tate mrguda*, *Kape uvis*, *Klupa kraj prozora*, *Otac s kišobranom*, *Radnička četvrt*, *Izabrane pjesme*, *Pjesme*, *Skriveno oko*, *Hrabra zraka*, *Očevo Breme*, *Grad u nama*. Pri nas je izšla dvojezična zbirka *Cipele starijeg brata – Čevlji starejšega brata* (Ljubljana: Društvo bosansko-hercegovega in slovenskega prijateljstva Liljan, Knjižnica Lilium, 2000) v prevodu Milana Dekleve, avtor dodatnega besedila je Josip Osti. V Bosni in Hercegovini se je leta 1943 rodila tudi PETRA P. ALEKSIĆ. Avtorica piše pesmi in prozo, objavljala je v nekaterih bosanskih revijah in glasilih. Tudi njena zbirka *Ptica selica – Ptica selivka* (Maribor: samozaložba, 2004) je izšla v dvojezični izdaji, pesmi pa je v slovenščino prevedel Marjan Pungartnik. V dvojezični izdaji je bila pri nas objavljena tudi pesniška zbirka *Uklesan u slova – V črke vklesan* (Ljubljana: Emonica, Zbirka za nacionalne manjšine in etnične skupine, 1998) avtorja JURETA DRLJEPANA. Delo je prevedel Milan Vincetič, avtor dodatnega besedila je Sreten Vujković. Avtor JORDAN STAVROV je v prevodu Petra Kuharja pri nas objavil roman z naslovom *Skrivna zaveza* (Grosuplje: Mondena, zbirka Izziv; Maribor: Kulturno društvo Mariborska literarna družba, 2001). Avtorja dodatnih besedil sta Goran Gluvić in Marjan Pungartnik.

NEBOJŠA IGNJATOVIĆ se je rodil 1964 v vasi Gornja Draguša v Srbiji, danes pa živi in dela v Kočevju. Svoje pesmi je objavljajal v revijah na Hrvaškem in Sloveniji. Tudi njegova zbirka pesmi *Tragovi vremena: zbirka pesama – Sledi časa: zbirka pesmi* (Kočevje: samozaložba, 2001) je dvojezična. Pesmi je v slovenščino prevedel Jure Dr-ljepan, spremno besedilo pa je napisal Aleš Gulič. Ignjatović je v slovenščini oziroma

v dvojezični izdaji v hrvaškem in slovenskem jeziku leta 1984 izdal tudi pesniško zbirko *Susreti – Srečanja* v prevodu Berte Bojetu. V Beogradu se je leta 1972 rodila ANA RISTOVIĆ. Na Filološki fakulteti je zaključila študij primerjalne književnosti, objavljala je v vseh najpomembnejših srbskih časopisih. Po letu 1988 je živela in delala na relaciji Ljubljana – Beograd.⁴ Bila je udeleženka drugega festivala *Dnevi poezije in vina* v Medani. Pri nas je objavljala v najpomembnejših literarnih revijah (*Literatura, Apokalipsa, Dialogi*). Doslej je izdala naslednja dela: *Snovidna voda* (1994), *Uže od peska* (1997), *Zabava za dokone kćeri* (1999) in *Život na razglednici* (2003). V slovenščini je izšel izbor njenih pesmi, in sicer v zbirki *Meridiani* (Ljubljana: Študentska založba, knjižna zbirka Beletrina, 2000), v zbirko pa so vključeni tudi prevodi pesmi Lavinie Greenlaw in Michaela Donhauserja; Ljubljana: Študentska založba, knjižna zbirka Beletrina, 2000). Pesmi Ane Ristović je v slovenščino prevedel Aleš Čar. Leta 2005 je v slovenskem prevodu izšlo še njeno delo *Življenje na razglednici* (Ljubljana: LUD Šerpa, zbirka Žepna šerpa, 2005). Pesmi v zbirki je prevedla Jana Putrle, eseja pa Urbana Volk.

Poleg prevodov literarnih del bosanskih in srbskih priseljencev je pri nas izšlo tudi nekaj prevodov del, ki so jih ustvarili hrvaški avtorji. Avtorica JADRANKA MATIĆ ZUPANČIČ se je sicer rodila v Ilirski Bistrici (leta 1950), odraščala pa je v Karlovcu in kasneje na Filozofski fakulteti v Zagrebu diplomirala iz jugoslovanskih jezikov in književnosti ter primerjalne književnosti. Od leta 1974 živi in dela v Novem mestu. Piše in objavlja v hrvaščini in slovenščini, v Sloveniji je objavljala v revijah *Rast, Sodobnost* in *Primorska srečanja*, v slovenščini je izšel prevod njene pesniške zbirke *Paralelni glas* (Novo mesto: Tiskarna Novo mesto, Dolenjska založba, literarna zbirka Siga, 1995), ki jo je prevedla Nataša Petrov, spremno besedilo je prispeval Boris A. Novak. VLADIMIR VEKIĆ se je rodil leta 1925 v Kozici v Srednji Dalmaciji. Sedaj živi v Sloveniji, piše v hrvaščini in slovenščini. Svoje pesmi je objavjal v *Paralelah, Mentorju* in *Locutio on-line*. V slovenskem prevodu sta izšli zbirka kratke proze *Kaj bi ti govoril, Ivan!* (Maribor: Mariborska literarna družba, zbirka Mariborska literarna družba, 1999 in 2000), ki sta jo v slovenski jezik prevedla Željko Perović in Marjan Pungartnik, ki je tudi avtor dodatnega besedila, ter dvojezična izdaja dela *Put kroz Saharu – Pot skozi Saharo* (Maribor: Grafiti studio, zbirka Oglej, 2003) v slovenskem prevodu Željka Perovića; avtor dodatnega besedila je Ismet Bekrić.

Med priseljenske avtorje sodijo tudi trije makedonski pisci. LJUBEN DIMKA-ROSKI se je rodil leta 1952 v Prilepu, tam je končal osemletko in kasneje srednjo glasbeno šolo v Skopju. Leta 1972 je prišel v Slovenijo, kjer je končal akademijo za glasbo. Z literaturo se je začel resneje ukvarjati leta 1990, objavjal pa je tudi v več makedonskih literarnih revijah in časopisih. Leta 1993 oziroma 1994 je v samozaložbi izdal knjigo *Makedonski biseri, sto i pedeset narodni pesni*, leta 2000 pa delo *Čekor poblisko, Sojuz na makedonskite kulturni društva vo Slovenija in MKD Makedonija*. V slovenskem prevodu je izšlo njegovo delo z naslovom *Makedonium: pesmi* (Lju-

⁴ Pesnica sedaj živi v Beogradu. (Ristović 2005: 107)

bljana: samozaložba, 1994), ki ga je prevedla Nada Carevska. LIDIJA DIMKOVSKA se je rodila leta 1971 v Skopju. Na Univerzi Sv. Cirila in Metoda v Skopju je študirala primerjalno književnost in kasneje na Univerzi v Bukarešti doktorirala iz romunske književnosti. Dimkovska je ena vodilnih makedonskih pesnic mlade generacije. Dolej je objavila štiri pesniške zbirke: *Rožbi od istok* (Otroci z vzhoda) leta 1992 skupaj z Borisom Čavkovskim, za katero je prejela nagrado za pesniški prvenec; *Ognot na bukvite* (Ogenj črk) leta 1994, *Izgrizani nokti* (Zgrizeni nohti) leta 1998 ter leta 2001 zbirko *Nobel protiv Nobel* (Nobel proti Nobelu), ki je v makedonščini in angleščini izšla tudi v elektronski obliki. Istega leta je v Romuniji izšel prevod izbora njenih pesmi *Meta-spanzurare de meta-tei* (Meta-obešanje na meta-lipo), za katerega je na Festivalu Poesis v Romuniji prejela nagrado za najboljšo pesniško zbirko. Leta 2000 je pripravila antologijo mlajše makedonske poezije 20.mladi,m@k.poeti.00. Njene pesmi so prevedene v več kot petnajst jezikov. Poleg pisanja se ukvarja tudi s prevajanjem – prevaja romunsko in slovensko književnost. V slovenščini je v prevodu Aleša Mustarja izšla njena pesniška zbirka *Nobel proti Nobelu* (Ljubljana: Center za slovensko književnost, Aleph, 2004). Iz Makedonije je tudi pesnica METODA POSTOLSKI KOŠIR. V slovenščini je izšel prevod njenega dela *Žarenje* (Ljubljana: Media Pool, 2002). Pesmi je prevedel Ljuben Dimkaroski, avtorici spremnih besedil pa sta Milena Fornazarič in Manca Košir.

Med priseljenskimi avtorji v Sloveniji, katerih dela so pri nas izšla v slovenskem prevodu, sta tudi dve avtorici, ki ne prihajata iz bivših jugoslovanskih republik. ERICA JOHNSON DEBELJAK se je rodila v San Franciscu v ameriški zvezni državi Kalifornija. Na Columbia University v New Yorku je diplomirala iz francoskega jezika in nekaj let kasneje magistrirala iz financ na New York University. Živela je v Parizu in Zürichu, od leta 1993 pa živi v Sloveniji. Eseje in kolumne o kulturi in vsakdanjem življenju objavlja v Sloveniji, v Ameriki, na Finskem, v Makedoniji, Bosni in na Madžarskem. Prevaja iz slovenščine v angleščino. V slovenskem prevodu Jane Cedilnik sta izšli njeni deli *Tujka v hiši domačinov* (Maribor: Obzorja, zbirka Znamenja, 1999) ter *Srečko Kosovel: Pesnik in jaz* (Ljubljana: Študentska založba in Liberalna akademija, knjižna zbirka Posebne izdaje, 2004). Slovaška pisateljica in prevajalka STANISLAVA CHROBÁKOVÁ REPAR (1961) je v slovenščini doslej doživela objavo prevoda dela z naslovom *Angelske utopije* (Ljubljana: Društvo Apokalipsa, zbirka Fraktal, 2003), ki ga je v sodelovanju z avtorico prevedla Špela Švarnel, avtorica dodatnega besedila je Libora Oates-Indruchová.

Iz pregleda objavljenih prevodov literarnih del priseljenskih avtorjev je razvidno, da večina avtorjev prihaja iz republik nekdanje Jugoslavije. Med deli je največ pesniških zbirk, nekaj je proze in esejistike. Veliko pesniških zbirk je pri nas izšlo v dvojezični izdaji – v izvorniku in slovenskem jeziku. Kar se tiče založb, lahko ugotovimo, da so priseljenski avtorji svoja dela izdajali pri zelo različnih založbah in društvih, nekatera dela so izšla v samozaložbi. Med vsemi založniki še najbolj izstopa Kulturno društvo Mariborska literarna družba, ena njenih dejavnosti pa je prav manjšinski program, ki ga predstavljajo izdaje literarnih del manjšinskih literatov v Sloveniji. Aleš Debeljak

se v svojem eseju *Koncentrični krogi identitet* spominja časov pred razpadom Jugoslavije, ko je večina pomembnih slovenskih literarnih del našla svoj krog zainteresiranih bralcev onkraj meja slovenske republike in prihajala med bralce v Zagrebu, Sarajevu, Beogradu, Skopju... Ti bralci niso bili deležni zgolj prevodov zapovedanih klasičnih del, pač pa tudi številnih izdaj majhnih založniških hiš, posebnih knjižnih serij, revij in antologij, ki so pogosto in z veseljem izdajale slovenska literarna dela po vsej bivši Jugoslaviji. Nobenega dvoma torej ni, da hrvaški, makedonski in srbski bralci poznajo slovensko literaturo bolje kot kdorkoli drug izven slovenske države. (Debeljak 2004: 92) Ob tem pa je treba poudariti, da majhno število slovenskih izdaj oziroma prevodov iz književnosti drugih bivših jugoslovanskih republik pogosto utemeljujejo ravno z 'bližino jezika', češ da slovenski bralci ta dela berejo v izvirniku, vse pogosteje pa »nekdanji Jugoslovani beremo drug drugega v angleščini.« (Debeljak 2004: 92)

SKLEP

Književnost priseljencev poleg dialoščnosti med kulturama (kulturami) opredeljuje tudi prestopanje meja – kulturnih, etničnih, nacionalnih. Vsaka kultura deli prostor na 'svoj' notranji prostor in 'njihov' zunanji prostor. (Lotman 2001: 131) Meja pa pomeni obenem ločevanje in združevanje. Književnost priseljencev je vedno del obeh kultur, je dvojezična in večjezična in obenem mehanizem za prevajanje tujih besedil v 'naš' jezik, s čimer le-ta postajajo del notranjosti, ob tem pa ohranja svoje značilnosti. (Lotman 2001: 136, 137) Delo, ki prestopa meje oziroma je na mejah kultur, je vselej srečanje z 'novim', ki ni del nepretrgane zveze med preteklostjo in sedanjostjo. Pomen 'novega' pa postane razviden s prevajanjem kulture. (Bhabha 1994: 7) Vse, kar prehaja od zunaj, z one strani meje, je pojmovano kot besedilo iz druge kulture in zato zahteva prevajanje. (Lotman 2001: 140) Za literarna dela priseljenjskih avtorjev lahko rečemo, da so obenem 'zunaj' in 'znotraj', zaradi česar je njihovo prevajanje v slovenščino še toliko bolj pomembno in nujno. Seveda imamo tu v mislih prevajanje v dobesednem smislu (prevajanje tekstov) in obenem prevajanje iz kulture v kulturo oziroma iz dveh kultur v eno. Poleg tega pa je treba poudariti, da so mnogi priseljenjski avtorji tudi književni prevajalci, ki bodisi prevajajo slovenska literarna dela v tuje jezike ali tuja v slovenščino. Tako različnih kultur ne povezujejo samo enkrat (s pisanjem v dveh kulturah/iz dveh kultur), temveč dvakrat – v svojih literarnih delih in prevodih.

LITERATURA IN VIRI

Tiskano gradivo:

- Bhabha, Homi K. (1994). *The Location of Culture*. London: Routledge.
- Debeljak, Aleš (2004). Koncentrični krogi identitet. *Evropske pisave. Kaj je evropskega v evropskih literaturah?*, (ur. Ursula Keller in Ilma Rakusa). Ljubljana: Aristej, str. 85–97.
- Dović, Marijan (2003). Literarni polisistem in mehanizmi medkulturnih stikov. *Jezik in slovstvo*, letn. 48, št. 6, str. 75–85.
- Dović, Marijan (2004). *Sistemske in empirične obravnave literature*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Drlječan, Jure (2002). Bogastvo različnosti. *Paralele 6*. Ljubljana: Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti, str. 1.
- Državna podpora projektom manjšinskih skupnosti in neslovenskih društev (2004). *Paralele 8*. Ljubljana: Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti, str. 101–103.
- Even-Zohar, Itamar (2003). Položaj prevedene literature v literarnem polisistemu. *Misliti prevod: izbrana besedila iz teorije prevajanja od Cicerona do Derridaja*. Ljubljana: Študentska založba, zbirka Scripta, str. 172–178.
- Grosman, Meta (2004). *Književnost v medkulturnem položaju*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Kocijančič, Pokorn Nike (2003). *Misliti prevod: izbrana besedila iz teorije prevajanja od Cicerona do Derridaja*. Ljubljana: Študentska založba, zbirka Scripta.
- Lotman, Yuri M. (2001). *Universe of the Mind. A Semiotic Theory of Culture*. London: I. B. Tauris & Co Ltd.
- Novak, A. Boris (1993). Sarajevska knjiga mrtvih – knjiga življenja. V: Osti, Josip. *Sarajevska knjiga mrtvih*. Ljubljana: DZS, str. 197–199.
- Paralele*, Revija za vprašanja kulture pripadnikov drugih narodov, ki živijo v Sloveniji, št. 1–8.
- Ristović, Ana (2005). *Življenje na razglednici*. Ljubljana: LUD Šerpa.
- Rushdie, Salman (1991). *Imaginary Homelands. Essays and Criticism 1981–1991*. London: Granta Books.
- Škerl, Uroš (2005). Deprivilegirane manjšine. Ladja brez kompasa. *Sobotna priloga*. Delo, 28. maja, str. 11.
- Venuti, Lawrence (2003). Nevidnost prevajalca. *Misliti prevod: izbrana besedila iz teorije prevajanja od Cicerona do Derridaja*. Ljubljana: Študentska založba, zbirka Scripta, str. 249–253.
- Žitnik, Janja (2002a). Literarno povratništvo in meje narodne književnosti. *Dve domovini/Two Homelands*, 15, str. 163–178.
- Žitnik, Janja (2002b). Naj še pišem v materinščini? – Slovenski zdomski književniki v multikulturnem okolju. *38. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana: str. 119–132.

Žitnik, Janja (2004). Immigrants in Slovenia: Integration Aspects. *Migracijske i etničke teme*, 2004, letn. 20, št. 2–3, str. 221–241.

Spletne strani:

<http://www.kud-mld.si> (6. 8. 2005).

Čurin, Radovič Suzana. Analiza stanja na področju kulturnih dejavnosti narodnih skupnosti, romske skupnosti, drugih manjšinskih skupnosti in priseljencev. <http://www.kultura.gov.si/bin?bin.svc=obj&bin.id=23657> (4. 8. 2005).

Načela, cilji, kriteriji ter posebni ukrepi za (so)financiranje kulturnih programov in projektov iz dela državnega proračuna, namenjenega kulturi na področju kulturne dejavnosti italijanske in madžarske narodne skupnosti, romske skupnosti, drugih manjšinskih etničnih skupnosti in priseljencev v Republiki Sloveniji za leto 2005. <http://www.kultura.gov.si/bin?bin.svc=obj&bin.id=29878> (4. 8. 2005).

Položaj in status pripadnikov narodov nekdanje Jugoslavije v Republiki Sloveniji. <http://www.gov.si/uvn> (4. 8. 2005).

Priseljenci v Sloveniji – dopolnilni pouk maternega jezika. <http://www.mszs/slo/ministrstvo/mednarodno/solstvo/priseljenci.asp> (4. 8. 2005).

Urejanje problematike šolanja otrok priseljencev http://www.mszs.si/slo/solstvo/razvoj_solstva/pdf/urejanje_probl_pris_slo.pdf (4. 8. 2005).

SUMMARY

SLOVENIAN TRANSLATIONS OF LITERARY WORKS BY IMMIGRANT AUTHORS AFTER THE YEAR 1990

Maruša Mugerli

The counts of the population after the Second World War prove that in Slovenia we can talk about ethnic plurality. The most immigrants came to Slovenia from other republics of former Yugoslavia. According to the 2002 Slovenian census the share of the persons who did not state Slovenian ethnicity was 17 %. The largest groups of immigrants living in Slovenia represent the Serbs, the Croats, the Boshniaks, the Muslims and the Bosnians. All other ethnicities together constitute less than 1 % of the population in Slovenia.

Among immigrants living in Slovenia there are several 'foreign' writers (and other artists). The literary work by immigrant writers in Slovenia has not been often discussed, has not been object of scientific and critical debating and has not been treated as a (special) part of literary system. This is also connected with the question of the volume and the limits of national literature. Literary work by immigrant writers is part of two cultures – the source culture and the 'new' culture – irrespective of which language (Slovenian or

'foreign') it is written in. Immigrants of the first generation are mostly not bilingual and they create in their mother tongue(s). The integration of foreign language literature of the immigrant minorities – by translation and evaluation – has an important role in the process of establishing a complex joint culture in a modern multi-ethnic state. Literary work by immigrant writers on one hand indeed is part of two cultures, but on the other it often finds itself 'somewhere in-between', between two cultures and does not belong to any of them. One of the reasons for this position is undoubtedly the problem of non-translating. Literary translation is very often stated as the most important factor of interacting between national literatures and is also very important for the formation of cultural identity. Also it is no longer understood simply as a transfer between two languages, but wider as a transfer between two cultures. Literary work by immigrant writers as part of two cultures puts us in a paradoxical situation – by representing source and target culture in which it is actually translated. It is seen that literature by immigrant writers fulfils three roles – it represents 'foreign'/other culture, home/autochthon culture and it represents itself as the third type of literature or culture.

The most immigrant authors living and writing in Slovenia come from other republics of former Yugoslavia. In my research I have found seventeen authors who wrote their literary works in their mother tongue and whose works were translated into Slovenian and published in Slovenia after the year 1990. The authors are Josip Osti, Sara Memić, Rade Vučkovac, Senada Smajić, Ismet Bekrić, Petra P. Aleksić, Jure Drljepan, Jordan Stavrov, Nebojša Ignjatović, Ana Ristović, Jadranka Matić Zupančič, Vladimir Vekić, Ljuben Dimkaroski, Lidija Dimkowska, Metoda Postolski Košir and two women-writers who are not from former Yugoslavia – from USA Erica Johnson Debeljak and from Slovakia Stanislava Chrobáková Repar.